Vybrané tradičné strofy a strofické útvary 8-veršové: stanca, siciliana, Spenserova stanca, rondel, rondo, rispet, triolet :)

Stanca. Tiež ottava rima alebo oktáva, je osemveršová strofa talianskeho pôvodu. Verše sú desaťslabičné (alebo jedenásťslabičné ženské) jambického spádu, prvých šesť veršov sa rýmuje striedavo a posledné dva združene (podľa schémy abababcc). Predpokladá sa, že stanca vznikla z troch tercín, ku ktorým sa pridali dva verše so združeným rýmom. Je základnou strofou talianskeho a vôbec románskeho renesančného eposu. V slovenskej poézii ju stretávame v tvorbe S. H. Vajanského:

A sú v nej tóny ako v lýre zlatej, *a*
spia tichým snom jak v lone ladných strún, *b*
princ spevec, blíži sa k nej len v chvíli svätej *a*
a pieseň piesní pej jak Šalamún, *b*
pej pieseň v chvíli čistým ohňom zhriatej, *a*
pej ako príboj večných morských lún, *b*
nech iný spieva spev, čo zemi slúži: *c*
reč naša nádherná zas k nebu túži! *c*

Svetozár Hurban-Vajanský: Slovenčina - *Popoluška*

Druh stance, v ktorom sa od začiatku do konca dodržiava striedavý rým, (abababab), sa volá **siciliana**. Vyskytuje sa v básnickej tvorbe. Viliam Turčányho s trochu pozmenenou schémou rýmov (ababcdcd).

Ďalším druhom stance je **Spenserova stanca**, pomenovaná podľa anglického básnika Edmunda Spensera (1552-1599), skladá sa z ôsmich päťstopových jambických veršov, ku ktorým je pridaný deviaty verš, dvanásťslabičník jambického spádu čiže alexandrín. Rozloženie rýmov je podľa schémy ababbcbcc:

Ja v hebkú stancu ako v nový šat *a*
chcem obliecť slovenčiny milé zvuky! *b*
Ó, nerob, nerob! Volá umný brat, *a*
kvet nevylúdiš tam, kde nie sú puky. *b*
Náš údel robota a rabské muky, *b*
nám nepristane verša pyšný tón *c*
strún zlatých nech sa netýkajú ruky, *b*
veď nám už smutno hučí smrtný zvon - *c*
nás čaká chladný hrob a posmech napokon! *c*

Svetozár Hurban-Vajanský: *Slovenčina*

Rondel je podobný trioletu – aj v ňom sa jednotlivé verše opakujú. Počet veršov nie je ustálený, hoci je najčastejšie trinásťveršový. Verše sú rozdelené na tri strofy: 4+4+5. Zjavujú sa len dva rýmy. V klasickej podobe sa prvé dva verše opakujú na konci druhej a tretej strofy. Tematika tohto starofrancúzskeho strofického útvaru je prevažne ľúbostná. V slovenskej poézii je zriedkavý. Niekoľko rondelov napísal E. B. Lukáč a Vojtech Mihálik má cyklus pod názvom Jesenné rondely, pozostávajúci z 15 básní. Preberáme úvodný rondel:

Ach, moje leto bolo pľuhavé
a už sa blíži príval horších pľuští.
Strach pod nohami ako šušie šuští,
zmok jesene sa moce po tráve.

Z puknutej čaše pijem na zdravie,
ale aj zdravie zreteľne sa truští.
Ach, moje leto bolo pľuhavé
a už sa blíži príval horších pľuští.

A keď ti obzor celkom skrvavie,
o čo sa oprieš, moje srdce? Už ti
ten rébus veru nikto nerozlúšti,

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

neodprevadí ani k poprave.
Ach moje leto bolo pľuhavé.

Rondo (z francúzskeho rondeau – okrúhly) je istou obmenou rondelu. Vyskytuje sa viac typov: osemveršový (prvý verš vystupuje zas ako štvrtý a prvý a druhý sa opakujú na konci básne), trinásťveršový (začiatočné slová prvého verša sa opakujú v deviatom a v poslednom verši) a pätnásťveršový (rovnako ako v predchádzajúcom). Rondo nie je celkom ustálený strofický útvar – môže mať jednu, dve, alebo tri strofy. Jednostrofové rondá v slovenskej poézii sa vyskytujú napríklad v poézii V. Beniaka:

Prekáža ti to, že ťa milujem,
na obtiaž som ti jak záchytná sieť,
že nesmieš vlastné brehy podomlieť,
na obtiaž som ti, že ťa milujem,
že medzi návnadami driblujem,
i opustím ťa ako kráž a spleť,
že nesmieš padnúť, že musím sa skvieť –
nenávidíš ma, že ťa milujem.

V. Beniak: *Rozmarná*

Rispet je ľúbostná báseň toskánskeho pôvodu. Skladá sa z ôsmich veršov podelených do jedného štvorveršia a dvoch dvojverší.

V štvorverší rým je striedavý (abab) a v dvojveršiach združený (ccdd). V slovenskej poézii sa vyskytuje pomerne často. Používali ho I. Gall, V. Beniak, A. Plávka, Viliam Turčány, a najmä V. Mihálik, ktorý v prevažnej časti básnickej zbierky *Appassionata* používa túto strofickú formu:

Zákonná láska zreje k svojmu zmaru:
môže byť večný, kto je jediný?
Nerovným krokom vliekli by sme káru
usporiadanej fádnej rodiny.

Duch? Sadlo dní! A robota – nie práca.
Keď telo ošklivie, aj duch sa stráca.

A že raz príde nuda, sklamanie,
nedočítaš sa v bežnom románe.

Triolet je osemveršová báseň s jednoduchým a epigramickým obsahom, verše sú osemslabičné, pospájané len dvoma rýmami.

Príznačné pre triolet je, že sa prvý verš opakuje trikrát a druhý dvakrát podľa rýmovej schémy ABaAabAB alebo ABbAaAB. V slovenskej poézii ho použili Ján Kollár, istú jeho obdobu (desať – veršovú) Ján Kalinčiak a P. O. Hviezdoslav. Báseň *Triolet* o najdlhšej ceste má v súčasnosti Miroslav Dudok:

Spľasol už ťažký mešec šťastia
Čaká ma len dlhá cesta
Pero snov som ukryl do chrastia
Spľasol už ťažký mešec šťastia
Prúty čo sám zhýbam ma zmastia
Ak sa prázdny vraciam z mesta

Spľasol už ťažký mešec šťastia
Čaká ma len dlhá cesta

[Vybrané kapitoly z teórie poézie]

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

• **Michal Harpáň, *Teória literatúry*, ESA, Bratislava, 1994, ISBN 80-85684-05-5**

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania